

UNIwersytet Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Humanistyczny

Podypłomowe studia kwalifikacyjne w zakresie historii

Anna Nowakowska

*Z dziejów szkolnictwa w Krężnicy Jarej
w latach 1918 – 1944/45.*

Praca dyplomowa napisana
w Zakładzie Historii Najnowszej
pod kierunkiem
dr hab. Mieczysława Wieliczko prof. UMCS

LUBLIN 2007

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I Okoliczności nadania Szkole Podstawowej w Krężnicy Jarej imienia „Żołnierzy – Bohaterów Armii Krajowej”	
1. Uroczystość poświęcenia sztandaru i nadania imienia.....	
2. Placówka nr 14 AK w Krężnicy Jarej.....	
3. Krzysztof Goliński – dowódca Placówki.....	
4. Tragiczna wyprawa.....	
ROZDZIAŁ II Rozwój szkolnictwa w Krężnicy Jarej do roku 1939	
1. Oświata i szkolnictwo w latach II Rzeczypospolitej.....	
2. Początki szkolnictwa w Krężnicy Jarej.....	
3. Organizacja szkolnictwa w latach 1919/20 – 1931/32	
4. Kadra nauczycielska.....	
5. Frekwencja.....	
6. Reforma ustroju szkolnictwa J. Jędrzejewicza.....	
7. Funkcjonowanie szkoły w latach 1932/33 – 1938/39.....	
ROZDZIAŁ III Szkoła w Krężnicy Jarej w okresie II wojny światowej	
1. Oświata w czasie okupacji hitlerowskiej.....	
2. Organizacja szkolnictwa w Krężnicy Jarej w latach 1939/40 – 1944/45.....	
ZAKOŃCZENIE	
BIBLIOGRAFIA	
ANEKS	

Wstęp

Praca została napisana z myślą o zaprezentowaniu funkcjonowania oświaty w Krężnicy Jarej w przeszłości, w powiązaniu z wydarzeniami współczesnymi – nadaniem szkole historycznego imienia. Uwzględniono w niej początki kształtowania się szkolnictwa w dwudziestoleciu międzywojennym, funkcjonowanie szkoły w okresie okupacji hitlerowskiej, a także okoliczności nadania szkole imienia Żołnierzy – Bohaterów Armii Krajowej, które to imię za sprawą Krzysztofa Golińskiego łączy się nie tylko z tragicznymi dla Krężnicy wydarzeniami z czasów II wojny światowej, ale bezpośrednio z historią tutejszej szkoły, której uczniem w okresie międzywojennym był podchorąży Goliński.

Ramy czasowe zawarte w temacie pracy wyznaczono na podstawie udokumentowanych źródeł znajdujących się w Archiwum Szkolnym w Krężnicy Jarej. Najwcześniejsze źródło pochodzi z roku 1919/20, kiedy to do oddziału pierwszego dwuklasowej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej zapisano pierwszych uczniów. Dzieje wcześniejsze szkolnictwa w tej miejscowości nie są udokumentowane, przytoczone zostały jako wspomnienia mieszkańców Krężnicy Jarej. Końcowa data związana z najwcześniejszymi dziejami szkoły łączy się z zakończeniem II wojny światowej, praca wykracza jednak poza te ramy poprzez relację ze współczesnych wydarzeń – uroczystości nadania szkole imienia Żołnierzy – Bohaterów AK. Okoliczności zaś przyjęcia takiego imienia, odsyłają ponownie do czasów wojny i okupacji.

Podstawą niniejszej monografii stały się przede wszystkim materiały źródłowe, znajdujące się w Archiwum Szkolnym w postaci Metryki Szkolnej, Ksiąg Głównych, Dzienników, Księgi protokołów.

Praca składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym przedstawiono okoliczności przyjęcia przez szkołę w Krężnicy Jarej imienia Żołnierzy - Bohaterów Armii Krajowej, zaprezentowano sylwetkę Krzysztofa Golińskiego – dowódcy placówki AK w Krężnicy Jarej. W drugim omówiono początki szkolnictwa w Krężnicy Jarej – do roku 1939, odwołując się przy tym do wiadomości na temat rozwoju oświaty w II Rzeczypospolitej. Trzeci rozdział dotyczy trudnego okresu dla szkolnictwa – czasów wojny i okupacji.

Impulsem do napisania tej pracy był fakt, iż do tej pory nie wykorzystano bazy źródłowej z Archiwum Szkolnego. Motywacją była także chęć przybliżenia czytelnikom – głównie społeczności szkolnej oraz mieszkańcom Krężnicy Jarej – historii szkoły, jej wieloletniej tradycji, o której należy pamiętać.

Rozdział I

Okoliczności nadania Szkole Podstawowej w Krężnicy Jarej imienia „Żołnierzy – Bohaterów Armii Krajowej”

1. Uroczystość poświęcenia sztandaru i nadania imienia Szkole Podstawowej w Krężnicy Jarej.

29 września 1996 roku w Szkole Podstawowej w Krężnicy Jarej miała miejsce doniosła uroczystość – poświęcenie sztandaru ufundowanego przez żołnierzy AK zrzeszonych w Światowym Związku Żołnierzy Armii Krajowej - Okręg Lublin i nadanie szkole imienia „Żołnierzy – Bohaterów Armii Krajowej”. Nadanie szkole imienia mogło dokonać się dzięki inicjatywie miejscowego Zarządu Koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, oraz dzięki staraniom dyrekcji, grona nauczycielskiego, rodziców i uczniów. W uroczystości uczestniczyło 41 pocztów sztandarowych kombatanckich kół Armii Krajowej, obecni byli przedstawiciele władz wojewódzkich i samorządowych, mieszkańcy Krężnicy Jarej i okolic, społeczność szkolna.

Rozpoczynając uroczystość dyrektor szkoły Krzysztof Gocłowski wskazał na źródła i motywy nadania szkole tego właśnie imienia, podkreślając fakt oddania czci „ludziom zwykłym, z ich zaletami i przywarami, ale jednocześnie niezwykłym, poprzez ich odwagę i umiłowanie Ojczyzny (...).”¹

Przed uroczystą Mszą świętą celebrowaną przez arcybiskupa Bolesława Pylaka – ordynariusza diecezji lubelskiej, w asyście księdza kanonika Jana Rębeckiego – proboszcza parafii Krężnica Jara oraz księdza kanonika Jerzego Kruka – żołnierza 14 placówki AK w Krężnicy Jarej i więźnia łagrów sowieckich, odbyło się wbijanie pamiątkowych gwoździ przez honorowych gości. Podczas mszy poświęcony został nowy sztandar, a następnie przekazany przez kombatanatów Światowego Związku Armii Krajowej dyrektorowi szkoły i młodzieży. Następnie delegacje poszczególnych klas w imieniu społeczności uczniowskiej złożyły uroczyste ślubowanie na wierność sztandarowi i Ojczyźnie. Sztandar uczcił pamięć żołnierzy Armii Krajowej miejscowej placówki, poległych w czasie drugiej wojny światowej, których imię otrzymała szkoła.

Arcybiskup Bolesław Pylak w obszernej mowie zwrócił uwagę, że szkoła poprzez imię realizuje wartości ludzkie, które patron prezentuje. Przyjęcie przez szkołę imienia – Żołnierzy Armii Krajowej zasługuje na najwyższe uznanie, nie tylko z racji wspomnień, ale

¹ *Imię jak przysięga żołnierska*, Niedzwiczak, Rok VII, Nr 10/96

przede wszystkim z uwagi na liczebność tej armii i na rolę, jaką spełniała w okresie okupacji, obrony biologicznego bytu narodu zagrożonego zagładą.²

W imieniu kombatantów historię miejscowej organizacji Armii Krajowej przedstawił ks. Józef Kruk, a oficjalną część uroczystości zakończył prezes koła Światowego Związku Armii Krajowej w Krężnicy Jarej Kazimierz Wójcik, który złożył symboliczny meldunek poległemu komendantowi 14 placówki AK w Krężnicy Jarej Krzysztofowi Golińskiemu: „Komendancie, ja wierzę, że z tej szkoły, biorąc z was przykład, wyjdą godni obrońcy naszej ukochanej Ojczyzny. Bo to imię jak przysięga nasza żołnierska będzie zobowiązywać. Komendancie, ty wiesz, że prawie przez 50 lat rządów komuny w naszym kraju chciano z naszych polskich serc i naszej historii wymazać imię Armii Krajowej. Ale to się nie udało. Nie udało się, bo na straży stanęły mogiły, tysiące mogił żołnierzy Armii Krajowej”.³

Nazwiska żołnierzy miejscowej placówki AK zostały uwiecznione na pamiątkowej tablicy w hallu szkoły.

Fotografia nr 1: Tablica upamiętniająca żołnierzy placówki AK w Krężnicy Jarej

Fot. ze zbiorów Biblioteki Szkolnej Zespołu Szkół w Krężnicy Jarej

² *Ibidem*

³ *Ibidem*

2. Placówka nr 14 AK w Krężnicy Jarej

Armia Krajowa oparła swoją strukturę terytorialną na przedwojennym podziale województwa lubelskiego, tworząc obwody, które pokrywały się na ogół z terytorium przedwojennych powiatów. Obwód Lublin w kwietniu 1944r. podzielono na dwa samodzielne: Lublin – miasto i Lublin – powiat. W pierwszym okresie konspiracji praca organizacyjna w obwodach opierała się na sieci placówek. Poczynając jednak od końca 1940r. zaczęto tworzyć pośrednie szczeble dowodzenia w postaci rejonów.⁴

W powyższą strukturę wpisuje się placówka w Krężnicy Jarej. Inicjatorem powstania Związku Walki Zbrojnej w Krężnicy Jarej był Antoni Karwowski, nauczyciel miejscowej szkoły. Wraz z księdzem Józefem Frankowskim i Krzysztofem Golińskim zawiązał oddział Związku Walki Zbrojnej na tym terenie jesienią 1939r. Do nich dołączyli Jan Gładysz i Stanisław Szuster.

26 grudnia zaprzysiężeni zostali dalsi członkowie tej organizacji: Józef Ciołek, ksiądz Jan Kruk, Kazimierz Kowalczyk, Tadeusz Obara. W marcu 1940r. dołączyli do nich: Antoni Grabowski, Kazimierz Kaczmarczyk, Czesław Putowski i Jan Wójcik.

Grupa rozrastała się i od 1942r. istniała jako placówka nr 14 wchodząca w skład 5 rejonu. W skład tej organizacji wchodziła grupa sanitarna, do której należały: Łucja Niedźwiecka, Sabina Obara, Mieczysława Wilczek, Helena i Krystyna Kowalczyk.

Celem podziemnej organizacji Armii Krajowej było między innymi gromadzenie i konserwacja broni, ubezpieczenia zrzutów lotniczych i innych akcji zbrojnych i sabotażowych, likwidacja posterunków żandarmerii i policji, przeprowadzanie akcji dywersyjnych i wywiadowczych, wysyłanie paczek do obozów koncentracyjnych i więzień.

Żołnierze AK przechodzili szkolenia wojskowe i byli w gotowości bojowej.

3. Krzysztof Goliński – dowódca placówki AK w Krężnicy Jarej

Krzysztof Goliński urodził się w roku 1920 w Krężnicy Jarej, jako drugi syn miejscowego organisty Stanisława oraz jego żony z Gruchalskich. Służąc w Armii Krajowej nosił pseudonim MIR, który potem zmienił na JARSKI. Został dowódcą tutejszej placówki Armii Krajowej. Przed II wojną uczęszczał do pobliskiej szkoły powszechnej – wpis widnieje w zachowanej pierwszej księdze metrykalnej /Aneks nr 2/.

⁴ Ireneusz Caban, *Ludzie lubelskiego okręgu Armii Krajowej*, Lublin 1995, s.5-6

W roku 1931 Krzysztof przeniósł się do Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego w Lublinie. Był chłopakiem wszechstronnie uzdolnionym. Świetnie malował i rysował.

Fotografia nr 2: Autoportret Krzysztofa Golińskiego

Fot. ze zbiorów Biblioteki Szkolnej Zespołu Szkół w Krężnicy Jarej

Ze wspomnień ks. Jana Kowalczyka:

„Znałem go bliżej, gdyż był moim starszym kolegą z grona krężnickich ministrantów (...). Krzysztof od najmłodszych lat wykazywał duże zdolności intelektualne i artystyczne. W szkole średniej był dobrym uczniem, egzamin maturalny zdał w 1939 roku.”⁵

Zdolności artystyczne przejawiały się u niego m. in. w tym, że chętnie uczył się gry na organach, dzięki czemu mógł zastępować ojca na chórze w czasie nabożeństw. Ksiądz Kowalczyk pisze: „Musiał mieć duże zamiłowanie i wyczucie muzyczne, skoro skomponował piękną marszową melodię do słów napisanych specjalnie na tę okazję przez prof. Eustachego Stebelskiego, oficera i wybitnego doradcy w Armii Krajowej. W ten sposób powstała pieśń, która w założeniu jej twórców miała się potem stać hymnem wszystkich żołnierzy AK. Pamiętam tylko, niestety pierwszą jej zwrotkę: „O. Boże, coś nas upokorzył za nasze winy i przestępstwa... Prosimy, byś nam stworzył dzień zwycięstwa!” I rzeczywiście partyzanci okręgu lubelskiego śpiewali tę pieśń w czasie okupacji i jeszcze długo po wojnie.”⁶

⁵ Jan Kowalczyk, *Jak kamienie przez Boga rzucone na szaniec...*, *Wspomnienie o partyzantach Armii Krajowej z Krężnicy Jarej pod Lublinem w 50. rocznicę ich śmierci*, *Dziennik Związkowy*, 22-24 lipca 1994

⁶ *Ibidem*

Po zdaniu egzaminu dojrzałości Krzysztof chciał studiować architekturę, dlatego zapisał się na kurs przygotowawczy na Politechnice Warszawskiej. Niestety, wybuch wojny plany te pokrzyżował. Krzysztof z Warszawy pieszo wrócił do Krężnicy Jarej.

Ksiądz Kowalczyk wspomina: „Dla Krzysztofa już wtedy znalazła się dobra okazja służenia Ojczyźnie w skromny, lecz wydatny sposób. Ponieważ w Krężnicy w tym czasie wojennym nie było żadnego nauczyciela, dlatego rodzice dzieci w wieku szkolnym na specjalnym zebraniu zaproponowali nauczanie kilku świeżym maturzystom, a wśród nich Krzysztofowi. Podjął się chętnie tego zadania(...). Pamiętam nawet niektóre lekcje w IV klasie przez niego prowadzone.”⁷

W drugim roku okupacji Goliński wstąpił w szeregi Armii Krajowej. Z relacji ks. Jana Kowalczyka: „Widocznie przypadł do gustu swoim przełożonym, gdyż w roku 1942 razem z moim starszym bratem Kazimierzem (pseudonim KARP), skończył tajną podchorążówkę i otrzymał stopień porucznika, w następnym zaś roku został mianowany komendantem placówki. Teraz w całej pełni rozwinął swoje zdolności organizacyjne. Kierował sprężysto powierzoną sobie grupą partyzantów, liczącą kilkadziesiąt ludzi. Przygotowywał i przeprowadzał bardzo często zbiórki, ćwiczenia i poważniejsze akcje. O tym wszystkim wiedziałem od mojego brata, ponieważ stale byłem już wtedy angażowany do służby pomocniczej (...).”⁸

Krzysztof Goliński był dobrym dowódcą, chłopakiem zdolnym i pracowitym: „Na stanowisku komendanta Krzysztof pracował ofiarnie, wszelkie akcje przygotowywał dokładnie i śmiało je przeprowadzał. Wolny czas, którego miał niewiele, wykorzystywał m. in. na naukę języka angielskiego, bo jak mawiał – po wojnie ten język się bardzo przyda” – pisze dalej ks. Kowalczyk.⁹

Krzysztof Goliński cieszył się w społeczeństwie dużym szacunkiem i zaufaniem. Wolność zawsze była dla niego najważniejsza, zapłacił za nią najwyższą cenę.

⁷ *Ibidem*

⁸ *Ibidem*

⁹ *Ibidem*

4. Tragiczna wyprawa

7 czerwca 1944 roku podchorąży Krzysztof Goliński, wraz z Kazimierzem Baranem ps. „Żar” i Stanisławem Fusem ps. „Słonecznik”, miał przenieść meldunki do sztabu AK w Bychawie.

Tragiczną wyprawę z czerwca 1944r. tak wspomina ks. Jan Kowalczyk: „I oto nadszedł pamiętny dzień 6 czerwca 1944 roku. Front wschodni znajdował się już tak niedaleko, bo na kresach przedwojennej Polski, a klęska hitlerowskich Niemiec była niemal przypieczętowana. Na Zachodzie, na brzegach Normandii we Francji, lądowały pierwsze oddziały alianckie ... W Krężnicy Jarej pod Lublinem dzień ten był ciepły i pogodny i nic nie wróżyło nadchodzącej tragedii. Będąc wyznaczonym właśnie do służenia do Mszy św. wybrałem się z rana do kościoła parafialnego na rowerze, który brat zdobył na Niemcach.

Z okna swojego mieszkania widział mię z pewnością Krzysztof, bo już po nabożeństwie czekał na mnie. (...) Całkiem obcesowo zażądał ode mnie roweru tłumacząc, że jest mu potrzebny do specjalnej akcji. Byłem bardzo zaskoczony takim obrotem sprawy i na chwilę zawahałem się. (...) Krzysztof (...) zaczął nerwowo wyjaśniać, że jeszcze dziś wieczorem muszą odwieźć do kilku placówek opóźnioną o kilkanaście dni pocztę organizacji (...).¹⁰

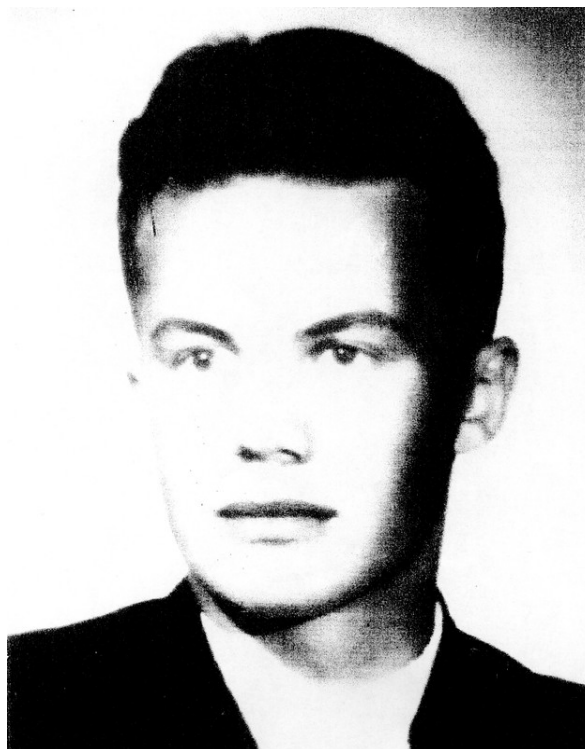
Tragiczne wieści do Krężnicy dotarły już na drugi dzień. Na rogatkach Bychawy partyzantów zaatakował oddział żandarmerii niemieckiej. W potyczce tej poległ śmiercią żołnierza podchorąży Krzysztof Goliński i szeregowy Stanisław Fus z Kolonii Krężnica Jara. Ten ostatni w chwili śmierci miał niespełna 17 lat. Komendant Goliński miał 23 lata, walczył do ostatniego naboju, przed śmiercią zdołał zniszczyć dokumenty. Trzeci uczestnik wyprawy szeregowy Kazimierz Baran z Niedrzwicy Dużej wycofał się z zasadzki i ranny dotarł do Krężnicy.

Ciała poległych zostały przewiezione do rodzinnej Krężnicy, ich pogrzeb musiał odbyć się w tajemnicy, z obawy przed represjami Niemców. „Godną podziwu postawę kapłańską i patriotyczną wykazał tutaj rodak krężnicki, a jednocześnie administrator parafii, ks. Józef Frankowski. Na jego wniosek ustalono, że pogrzeb odbędzie się w nocy, a on sam będzie mu przewodniczył”- relacjonuje ksiądz Kowalczyk.¹¹ I dalej: „Już około północy kościółek wiejski, mogący jednak pomieścić około tysiąc osób wypełnił się po brzegi. Przeważali oczywiście mężczyźni, ustawieni w zwarte szeregi w odpowiednich oddziałach – każdy przy swoim dowódcy. (...) To robiło niesamowite wrażenie.

¹⁰ Cyt., *Jak kamienie...*

¹¹ *Ibidem*

Patrząc na zjednoczoną tutaj masę partyzantów widziało się w niej jakąś potęgę, jakby odrodzone na nowo wojsko polskie, a w nim odrodzoną Ojczyznę”.¹²

Fotografia nr 3: Zdjęcie Krzysztofa Golińskiego
Fot. ze zbiorów Biblioteki Szkolnej Zespołu Szkół w Krężnicy Jarej

¹² *Ibidem*

Rozdział II

Rozwój szkolnictwa w Krężnicy Jarej do roku 1939

1. Oświata i szkolnictwo w latach II Rzeczypospolitej

Po odzyskaniu niepodległości sprawy oświatowe były dla państwa polskiego kwestiami priorytetowymi. W ramach unifikacji prawa oświatowego rozwiązano sprawę obowiązkowego wykształcenia podstawowego, na którym opierał się cały system edukacji. Wydany 7 lutego 1919r. dekret o obowiązku szkolnym, wprowadzał powszechny obowiązek nauki szkolnej dla wszystkich dzieci w wieku 7-14 lat. Od realizacji tego obowiązku mogły być zwolnione jedynie dzieci chore – na podstawie orzeczenia lekarskiego oraz wszystkie te, których odległość z domu do szkoły przekraczała 3 km. Dokonano zmiany nazewnictwa – w miejsce szkoły elementarnej wprowadzono szkołę powszechną.¹³

17 lutego 1922r. uchwalono dwie podstawowe ustawy rozwiązujące kwestie organizacyjno – materialne szkolnictwa powszechnego: o budowie publicznych szkół powszechnych oraz o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych. Obowiązek zapewnienia każdej szkole odpowiedniego budynku szkolnego i koszt utrzymania szkoły publicznej spoczywał na państwie i gminie (dopuszczono możliwość korzystania z dobrowolnych świadczeń, darowizn, zapisów), a nauka była bezpłatna.¹⁴

W oparciu o powyższe przepisy ustalony został ustrój szkolny na poziomie podstawowym. W ciągu pierwszych dziesięciu lat obowiązek szkolny był realizowany w ramach jednolitej programowo szkoły siedmioklasowej. Jednak poziom organizacyjny poszczególnych szkół był bardzo zróżnicowany, a wpłynęły na to trudności kadrowe i lokalowe. Na wsi funkcjonowały jedynie szkoły o najniższym poziomie organizacyjnym, czyli z najwyższą klasą czwartą. Te o najwyższym poziomie organizacyjnym, tzn. 6- i 7- klasowe, istniały – w ograniczonej liczbie - tylko w miastach oraz miasteczkach. Dzięki realizowanemu w szkołach powszechnych jednolitemu programowi nauczania, przejście ucznia ze szkoły najniżej zorganizowanej do pełnej szkoły powszechnej nie przysparzało dodatkowych utrudnień.¹⁵

¹³ Jerzy Doroszewski, *Szkolnictwo miasta Lublina w latach 1918 – 1939*, Lublin 2004, s.19

¹⁴ *Ibidem*, s.19 - 20.

¹⁵ *Ibidem*, s.20

2. Początki szkolnictwa w Krężnicy Jarej

Niestety, nie zachowały się dokumenty związane z najwcześniejszą historią szkolnictwa w Krężnicy Jarej. Próbę odtworzenia początków podjęto na podstawie wspomnień mieszkańców wsi. Wspomnienia te spisała w 1996r. pani Jolanta Czarnecka-Cymbała, nauczycielka – bibliotekarka Szkoły Podstawowej w Krężnicy Jarej.

Ze wspomnień pani Janiny Klimek: „Początki szkoły w Krężnicy Jarej sięgają dwudziestolecia międzywojennego. Pierwsza szkoła, a raczej szkółka, została założona zaraz po odzyskaniu niepodległości. Poszczególne klasy, a było ich cztery, mieściły się w prywatnych domach. Zajęcia odbywały się u pana Józefa Putowskiego, pana Gładysza i pana Gajdy. Pierwsze nadanie ziemi, jak słyszałam, miało miejsce już za ostatniego cara. Niestety na przydzielonym gruncie został zbudowany prywatny dom. Następne nadanie ziemi pod budowę szkoły nastąpiło prawdopodobnie z woli hrabiny Kozłowskiej, która również ofiarowała ziemię z przeznaczeniem na cmentarz. Na zakup drewna na szkołę w latach dwudziestych zbierano pieniądze wśród mieszkańców wsi. Postawiono ją na nieużytku będącym własnością wsi. Głównym inicjatorem powstania szkoły był ksiądz Adamski. Pierwszym nauczycielem uczącym w Krężnicy Jarej był pan Frant, następnie obowiązki zmarłego młodo nauczyciela przejęła p. Bielecka.

Nazwisko Frant - pierwszego nauczyciela, a jednocześnie kierownika szkoły, widnieje na zachowanym świadectwie – wykazie postępów w naukach z roku 1926/27 /Aneks nr7/. Na dokumencie tym znaleźć można także podpis wychowawcy – B. Frantowa.

Pani Janina Klimek wspomina: „Na szczególną uwagę zasługuje ks. Adamski, który w 1925 roku utworzył w Krężnicy Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, organizację o charakterze katolickim, liczącą około trzydziestu osób. Prezesem Stowarzyszenia został Filip Zieliński. Na terenie szkoły działała również Kasa Stefczyka założona przez Władysława Packa, mojego brata uczącego w Prawiednikach. Tragiczna śmierć założyciela spowodowała, już w 1927 roku, upadek kasy”.

Początki szkolnictwa w Krężnicy Jarej we wspomnieniach pana Antoniego Obarę:

„Do roku 1923 wieś nie posiadała budynku szkolnego. Dzieci uczyły się w prywatnych domach na północnej i południowej stronie Krężnicy. Nauczanie odbywało się u gospodarzy: pana Frankowskiego, pana Pyca i pana Borygi. W roku 1923 mieszkańcy wsi podjęli decyzję budowy szkoły. Budynek ten powstał z funduszy gromadzkich i usytuowano go na działkach wspólnoty wiejskiej. Do drugiej wojny światowej była to szkoła czteroklasowa.”

3. Organizacja szkolnictwa w latach 1919/20 – 1931/32

Najwcześniejszy zachowany dokument w Archiwum Szkolnym to pierwsza księga metrykalna – Metryka Szkolna dwuklasowej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej - roczniki 1910 – 1921. Kierowniczką szkoły w roku 1924 była pani Janina Bruchówna. Zgodnie z instrukcją Ministerstwa z dn. 10 IV 23r. w metryce zawarte zostały następujące dane o uczniach: imię i nazwisko, płeć, wyznanie, adres dziecka, nazwisko i imię ojca/matki/opiekuna, adres, w którym roku szkolnym dziecko uczy się, w jakiej szkole – nazwa i numer i w którym oddziale.¹⁶

W roku szkolnym 1919/20 w oddziale I zostało zapisanych 12 dzieci. W kolejnym roku szkolnym 1920/21 w oddziale I – 21 dzieci, w II – 5. W roku szkolnym 1921/22 w poszczególnych oddziałach zapisana została następująca liczba uczniów: I – 41, II – 20, III – 4, zaś w roku szkolnym 1922/23 w oddziale I – 47 uczniów, w II – 18, w III – 16, w IV – 2.¹⁷

Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach w kolejnych latach istnienia szkoły przedstawia poniższa tabelka.

¹⁶ Archiwum Szkolne w Krężnicy Jarej: *Metryka Szkolna dwuklasowej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej, Roczniki 1910 -1921*

¹⁷ *Ibidem*

Tabela nr 1

Stopień organizacji dwuklasowej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej w latach 1923/24 – 1928/29¹⁸

Rok szkolny	Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach				
	ODDZIAŁ I	ODDZIAŁ II	ODDZIAŁ III	ODDZIAŁ IV	ODDZIAŁ V
1923/24	33	41	15	14	2
1924/25	33	29	40	13	10
1925/26	16	25	29	31	1
1926/27	36	15	24	27	7
1927/28	27	23	13	19	20
1928/29	31	23	18	22	8

Księga zawiera adnotacje o realizowaniu obowiązku szkolnego przez dzieci zamieszkałe w Krężnicy Jarej w innych szkołach, głównie w pobliskich miejscowościach: Niedrzwicy, Mariance, Osmolicach, Giełczwi, Radawczyku, Prawiednikach i Zemborzycach. W roku szkolnym 1928/29 czternaścioro dzieci uczęszcza do szkół w okolicznych miejscowościach – oprócz tych wymienionych wyżej, także w Chmielniku gm. Bełżyce, Zdziechowicach, Urzędowie, Wąwolnicy. W roku szkolnym 1930/31 – dziewięcioro, w tym czworo w Gimnazjach lubelskich, m. in. Krzysztof Goliński w Gimnazjum im. Hetmana Zamoyskiego.

W metryce szkolnej znaleźć można też adnotacje na temat odroczenia zgodnie z art. 34 Dekretu o obowiązku szkolnym lub całkowitego zwolnienia od obowiązku szkolnego na mocy art. 32 i 33 Dekretu o obowiązku szkolnym. W roku 1930 odnotowano 5 takich zwolnień. W metryce znaleźć można też uwagi na temat powodów zaprzestania nauki: wyjazd na służbę, choroba oczu, także dwie adnotacje o tym, że dziecko skończyło 14 lat, w związku z czym nie jest już objęte obowiązkiem szkolnym.

Począwszy od roku szkolnego 1929/30 zachowała się większość Ksiąg Głównych. Organizację roku szkolnego 1929/30 regulowało Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 listopada 1927r. – w sprawie podziału roku szkolnego na okresy w publicznych szkołach powszechnych. Rozporządzenie wydrukowane zostało na ostatniej stronie Księgi Głównej, poszczególne paragrafy regulowały następujące kwestie: podział roku szkolnego na dwa półrocza, półrocza na dwa okresy, czas trwania poszczególnych okresów, terminy ferii świątecznych. Rozporządzenie zawiera informacje o konieczności zwołania posiedzenia komisji klasowych i Rady Pedagogicznej po każdym

¹⁸ *Ibidem*

okresie w celu omówienia wyników pracy w ciągu ostatniego okresu. Po I i II konferencji okresowej wychowawca klasy zawiadamia rodziców o ujemnych wynikach nauki i zachowania, zaś po I i II półroczu uczniowie otrzymują świadectwa szkolne.¹⁹

Rozporządzenie zwiera także skalę ocen, którą przedstawia tabelka.

Tabela nr 2

Skala stopni wg Rozporządzenia z dnia 7 listopada 1927r.

	roczna	okres.	roczna	okres.	roczna	okres.	roczna	okres.
ze sprawowania	bardzo dobry	bd.	dobry	db.	odpowiedni	odp.	nieodpowiedni	nodp
z nauki przedmiotów	bardzo dobry	bd.	dobry	db.	dostateczny	dst.	niedostateczny	nd.
wynik ogólny	bardzo dobry	bd.	dobry	db.	dostateczny	dst.	niedostateczny	nd.

W arkuszu znalazły się oceny ze sprawowania się, a także z nauki: religii, j. polskiego, rachunków z geometrią, rysunków, robót ręcznych, śpiewu, ćwiczeń cielesnych – w oddziałach I i II, w oddziale III doszły i kontynuowane były w oddziale IV i V nauki: przyrody żywej, geografii i nauki o Polsce współczesnej, historii i robót kobiecych. Na podstawie wpisów w Księdze Głównej stwierdzić można, że uczniowie nie zostali sklasyfikowani z powodu nieuczęszczania do szkoły, choroby, a także zwolnienia przez Dozór Szkolny.²⁰

Na podstawie Księgi Głównej Ocen Postępów Uczniów w Naukach w roku szkolnym 1929/30 stwierdzić można, iż z początkiem roku szkolnego zapisano 117 uczniów, w ciągu roku przybyło 6 uczniów, łączna liczba uczniów zapisanych w roku szkolnym 1929/30 – 123. Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach oraz inne dane dotyczące postępów uczniów przedstawia tabela.

¹⁹ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Główna Ocen Postępów Uczniów w Naukach z roku szkolnego 1929/30*

²⁰ *Ibidem*

Tabela nr 3

Stopień organizacji dwuklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej oraz oceny postępów uczniów w roku szkolnym 1929/30²¹

Oddziały		I	II	III	IV	V	Razem
Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach		45	23	23	24	8	123
Wynik ogólny	bardzo dobry	6	5	7	2	3	23
	dobry	14	10	7	13	3	47
	dostateczny	12	3	6	4	-	25
	niedostateczny	7	4	3	3	-	17
Pozostaje w oddz. III i IV szkoły 1-kl. oraz IV i V oddz. 2-kl. jako rocznik wyższy		-	-	-	11	2	13
Przechodzi do następnego oddziału		31	22	19	10	-	82
Nieklasyfikowano		5	-	-	2	2	9
Przeszło do innej szkoły		1	1	-	-	-	2

Kolejny rok szkolny udokumentowany w postaci zachowanej Księgi Głównej Ocen Postępów Uczniów w Naukach to rok 1930/31. Na jej podstawie stwierdzić można, iż z początkiem roku szkolnego zapisano 128 uczniów, w ciągu roku przybyło 5 uczniów, łączna liczba uczniów zapisanych w roku szkolnym 1930/31 – 133.

²¹ *Ibidem*

Tabela nr 4

Stopień organizacji dwuklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej oraz oceny postępów uczniów w roku szkolnym 1930/31²²

Oddziały		I	II	III	IV	V	Razem
Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach		38	32	21	32	10	133
Wynik ogólny	bardzo dobry	-	2	2	4	3	11
	dobry	18	8	3	6	3	38
	dostateczny	12	12	11	8	2	45
	niedostateczny	7	10	4	12	-	33
Pozostaje w oddz. III i IV szkoły 1-kl. oraz IV i V oddz. 2-kl. jako rocznik wyższy		-	-	-	19	3	22
Nieklasyfikowano		1	-	-	1	2	4
Przeszło do innej szkoły				1	1	-	2

W Księdze Głównej widnieje wpis, dotyczący przeglądania tego dokumentu szkolnego przez zastępcę inspektora szkolnego (podpis nieczytelny) w dniu 17.10 1931r.

W arkuszu znalazły się oceny ze sprawowania się i z nauk takich jak w roku szkolnym 1929/30.

Na podstawie Księgi Głównej Ocen w roku szkolnym 1931/32 stwierdzić można, iż z początkiem roku szkolnego zapisano 132 uczniów, w ciągu roku przybyło 5 uczniów, łączna liczba uczniów zapisanych w roku szkolnym 1931/32 – 137 uczniów. Dane dotyczące ilości oraz postępów uczniów przedstawia tabela.

²² Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Główna ... 1930/31*

Tabela nr 5

Stopień organizacji dwuklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej oraz oceny postępów uczniów w roku szkolnym 1931/32²³

Oddziały		I	II	III	IV	V	Razem
Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach		25	39	25	34	14	137
Wynik ogólny	bardzo dobry	7	3	2	1	4	17
	dobry	5	21	15	10	4	55
	dostateczny	7	9	6	14	2	38
	niedostateczny	4	5	-	7	2	18
Pozostaje w oddz. III i IV szkoły 1-kl. Oraz IV i V oddz. 2-kl. jako rocznik wyższy		-	-	-	20	8	28
Przechodzi do następnego oddziału		19	33	23	12	1	88
Nieklasyfikowano		2	-	-	2	2	6
Przeszło do innej szkoły		-	1	2	-	-	3

4. Kadra nauczycielska

Do roku 1929/30 niewiele znaleźć można informacji na temat kadry nauczycielskiej. Na podstawie Ksiąg Głównych zachowanych w Archiwum Szkolnym można stwierdzić, że kierownikiem szkoły i jednocześnie nauczycielem w roku szkolnym 1929/30 był Wilhelm Piechura, sprawował funkcję kierownika do roku 1931/32. W Księdze Ocen z roku szkolnego 1932/33 widnieje podpis nowego kierownika szkoły, jednak jest on nieczytelny.

W szkole począwszy od roku szkolnego 1930/31 do 1932/33 uczyła też Henryka Piechurowa, a oprócz żony kierownika nauczycielkami od roku 1932/33 były także Maria Bielaszka i Maria Malicka. Nie zachowała się Księga Główna z roku 1933/34, jedynie na

²³ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Główna ... 1931/32*

podstawie świadectwa można odczytać, iż w roku tym kierownikiem szkoły została Maria Bielaszka /Aneks nr12/ i sprawowała tę funkcję do roku 1938/39, jednak z roczną przerwą, ponieważ w roku 1937/38 funkcję kierownika szkoły pełniła Olga Mordarska. Na tym samym świadectwie widnieje także nazwisko opiekuna klasy - Bohdana Burdy, nazwisko to nie pojawia się już więcej w dokumentach. W roku szkolnym 1934/35 pracę w szkole podjęli nowi nauczyciele – wspomniana już Olga Mordarska i Bolesław Kulina, który pracował w Krężnicy tylko rok. Olga Mordarska to jedyny pedagog, którego nazwisko przewija się także w dokumentach z okresu wojny i okupacji. W kolejnym 1935/36 roku na miejsce Bolesława Kuliny przysłała Aurelia Czernikowa, jednak i ona, a także Adam Gorzycki, który uczył w roku 1936/37, pracowali w szkole tylko przez jeden rok. W kolejnym – 1937/38 roku pracę w szkole podjął Marian Kaszuba i Antoni Karwowski. Ten ostatni pracował jako nauczyciel w Krężnicy jeszcze w kolejnym roku 1938/39 – tak wynika z zachowanego świadectwa, na którym widnieje podpis Antoniego Karwowskiego /Aneks nr 15/. Nauczyciel ten prowadził także bibliotekę szkolną.²⁴

Religii w roku 1937/38 uczył ks. Łukasz Zezuliński - nazwisko to pojawia się w Dzienniku kl. III na ten rok szkolny.²⁵

5. Frekwencja

Dane zawarte w Księgach Głównych wskazują, że dzieci często opuszczały zajęcia szkolne. W pracy tej zamieszczono przykładowe dane związane z frekwencją uczniów. Tabela zawiera dane dotyczące ilości godzin opuszczonych w roku szkolnym 1929/30.

²⁴ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księgi Głównie... 1929/30 – 1937/38*

²⁵ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Dziennik na rok szkolny 1937/38, klasa III*

Tabela nr 6

Dane dotyczące frekwencji uczniów w roku szkolnym 1929/30²⁶

Oddział I		Oddział II		Oddział III		Oddział IV		Oddział V	
Ilość godzin opuszczonych	w tym nieusprawiedliwione	ilość godzin opuszczonych	w tym nieusprawiedliwione	ilość godzin opuszczonych	w tym nieusprawiedliwione	ilość godzin opuszczonych	w tym nieusprawiedliwione	ilość godzin opuszczonych	w tym nieusprawiedliwione
3	-	18	-	70	-	75	-	212	40
35	3	25	-	40	-	293	25	66	-
36	-	47	25	63	-	20	-	20	-
4	-	6	-	100	36	150	-	20	-
22	-	9	-	49	-	95	10	108	-
58	-	31	-	34	-	78	-	156	10
65	16	68	-	47	-	92	3	-	-
62	-	136	62	30	-	65	-	-	-
61	6	33	-	42	8	100	10	-	-
22	-	15	-	27	-	45	5	-	-
67	-	19	-	52	23	120	-	-	-
26	2	46	-	21	-	25	-	-	-
6	-	46	27	-	-	141	30	-	-
-	-	40	-	79	11	55	-	-	-
4	-	85	26	92	23	50	-	-	-
6	-	64	-	96	16	50	10	-	-
174	150	38	-	144	6	60	10	-	-
38	6	43	-	95	-	155	150	-	-
32	2	15	-	110	27	75	15	-	-
66	6	66	7	21	-	70	15	-	-
20	-	86	6	51	-	75	31	-	-
24	-	30	-	4	-	150	40	-	-
32	-	-	-	3	-	177	50	-	-
144	104	-	-	-	-	-	-	-	-
156	112	-	-	-	-	-	-	-	-
38	18	-	-	-	-	-	-	-	-
64	29	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	4	-	-	-	-	-	-	-	-
46	10	-	-	-	-	-	-	-	-
6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
74	16	-	-	-	-	-	-	-	-
82	20	-	-	-	-	-	-	-	-
25	2	-	-	-	-	-	-	-	-
84	18	-	-	-	-	-	-	-	-
43	12	-	-	-	-	-	-	-	-
26	10	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	18	-	-	-	-	-	-	-	-

²⁶ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: Księga Główna... z roku szkolnego 1929/30

Powyższe dane zawarte w tabeli wskazują na częstą absencję pewnego procentu uczniów. W Księdze Głównej znaleźć można adnotacje na temat powodów absencji, a także informacje o tym jakie konsekwencje ponosili uczniowie, którzy opuszczali zajęcia, a godziny te były nieusprawiedliwione. Uczeń, który opuścił 174 godziny, w tym 150 to godziny nieusprawiedliwione, był niesklasyfikowany z powodu nieuczęszczania. W przypadku jednego ucznia choroba była powodem wykreślenia, zaś dwie uczennice z powodu choroby zostały zwolnione na czas IV okresu. Uczennica z oddziału IV, której absencja wyniosła 155 godzin, w tym 150 nieusprawiedliwionych, została zwolniona przez Dozór Szkolny. W przypadku uczennicy oddziału V – niesklasyfikowana z powodu nieuczęszczania, zaś uczeń oddziału V – niesklasyfikowany z powodu spóźnionego zapisania go do szkoły (uczeń został zapisany 10 czerwca, a rok szkolny kończył się 21 czerwca 1930 roku). Liczne nieobecności w szkole związane były przede wszystkim z chorobą, ale można przypuszczać, że powodem była także pomoc w pracach polowych, a także trudne warunki atmosferyczne.

6. Reforma ustroju szkolnictwa J. Jędrzejewicza

Nową ustawę oświatową wprowadzono 11 marca 1932 r. W myśl jej postanowień wszystkie szkoły zostały podzielone na trzy stopnie organizacyjne. Szkoły I stopnia realizowały program nauczania w kl. I-IV. Z uwagi na obowiązujący siedmioletni obowiązek kształcenia klasa trzecia była dwuletnia, a czwarta trzyletnia. Absolwenci szkoły I stopnia z mocy prawa mogli kontynuować naukę jedynie w szkołach przysposabiających do zawodu. Szkoły II stopnia obejmowały klasy I-VI (klasa szósta dwuletnia). Absolwenci mogli ubiegać się o przyjęcie do gimnazjum. Szkoły najwyżej zorganizowane – III stopnia, z jednorocznymi klasami I-VII, przeznaczone były przede wszystkim dla młodzieży, która nie podejmowała dalszej nauki.²⁷

Reforma Jędrzejewicza miała być realizowana w trzech równorzędnych planach ściśle wiążących się ze sobą: organizacyjnym, metodyczno – programowym i wychowawczym. Pierwszy z nich obejmował ustrój szkolny i organizację szkolnictwa, drugi – programy, podręczniki, nowe metody nauczania oraz środki dydaktyczne, natomiast plan wychowawczy – zawarty już w planach poprzednich, miał być wprowadzany przez ustawiczną pracę nauczycieli i administracji szkolnej dzięki wytycznym instrukcji, kursów i zakładów kształcenia nauczycieli.²⁸

²⁷ Cyt. *Szkolnictwo miasta...*, s.20 - 21

²⁸ Wanda Garbowska, *Szkolnictwo powszechne w Polsce w latach 1932- 1939*, Wrocław 1976, s.48 - 49.

7. Funkcjonowanie szkoły w latach 1932/33 – 1938/39

Kolejne lata działalności szkoły udokumentowane w Księdze Ocen sprawowania się i postępów w nauce rozpoczyna rok szkolny 1932/33. Od tego roku szkoła, zgodnie z zapisem na pierwszej stronie Księgi Głównej, to trzyklasowa Publiczna Szkoła Powszechna z polskim językiem nauczania w Krężnicy Jarej. Nastąpiła także zmiana w organizacji roku szkolnego, o czym informuje zawarte w Księdze Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 listopada 1932r. Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932r. o ustroju szkolnictwa zarządzono między innymi:

1. Rok szkolny trwa od dnia 20 sierpnia do dnia 19 sierpnia włącznie następnego roku kalendarzowego.
2. Rok szkolny dzieli się na dwa półrocza szkolne, obejmujące cztery okresy szkolne, oraz na ferie zimowe i letnie.
3. Pierwsze półrocze trwa od dnia 20 sierpnia do dnia 22 grudnia włącznie i dzieli się na okresy: I od dnia 20 sierpnia do dnia 20 października i II od dnia 21 października do dnia 22 grudnia. Drugie półrocze szkolne trwa od dnia 16 stycznia do dnia 15 czerwca włącznie i dzieli się na okresy: III od dnia 16 stycznia do dnia 31 marca i IV od dnia 1 kwietnia do dnia 15 czerwca.
4. Ferie zimowe trwają od dnia 23 grudnia do dnia 15 stycznia następnego roku kalendarzowego. Ferie letnie trwają od dnia 16 czerwca do dnia 19 sierpnia.²⁹

Liczebność poszczególnych oddziałów w latach 1932 – 1937 pokazuje poniższa tabelka. Księga Ocen z roku 1933/34 nie zachowała się, dlatego brak danych z tego okresu.

²⁹ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen sprawowania i postępów w nauce uczniów 1932/33*

Tabela nr 7

Stopień organizacyjny trzyklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej w latach: 1932/33 i od 1934/35 do 1936/37³⁰

Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach -stan w dniu 15 IX					
		I	II	III	IV	V	VI
1932/33	187	IA -32 IB -32	27	36	30	30	-
1934/35	178	36	32	35	31	31	13
1935/36	184	47	33	27	35	27	15
1936/37	196	43	40	31	29	34	19

W Księdze Ocen z roku szkolnego 1932/33 znalazły się oceny sprawowania się i postępów w nauce poszczególnych przedmiotów:

- religii, j. polskiego, rachunków z geometrią, rysunku, robót ręcznych, śpiewu, ćwiczeń cielesnych – w oddziałach I i II. W oddziałach III, IV, V także z historii, geografii i nauki o Polsce współczesnej, i z nauki o przyrodzie.

Wyniki rocznych klasyfikacji w latach 1932/33 – 1938/39 przedstawia tabela.

Tabela nr 8

Wyniki klasyfikacji w trzyklasowej Publicznej Szkole Powszechnej w Krężnicy Jarej w latach 1932/33, 1934/35 -1936/37³¹

Rok szkolny	Klasyfikowano z wynikiem co najmniej dst	Klasyfikowano z wynikiem ndst	Nieklasyfikowano	Promowano do wyższego oddziału	Pozostawiono w tym samym oddziale jednorocznym	Pozostawiono w tym samym oddziale dwuletnim lub trzyletnim	Ukończyło szkołę z wynikiem pomyślnym
1932/33	161	23	2	162	23	-	-
1934/35	151	23	6	138	29	11	2
1935/36	151	24	3	137	26	15	-
1936/37	147	33	10	144	35	11	-

Warto dodać, iż w rubryce przeznaczonej na motywacje ocen niedostatecznych Księgi Głównej z roku szkolnego 1934/35 znajdują się adnotacje na temat zwolnienia od obowiązku

³⁰ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księgi Ocen ... 1932/33, 1934/35 – 1936/37*

³¹ *Ibidem*

szkolnego z powodu przekroczenia przewidzianego ustawą wieku szkolnego tj. 14 lat. W oddziale V takich uczniów było 13, w oddziale VI – 9.³²

Organizacje pracy w kolejnym roku szkolnym - 1935/36 uregulowało Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 4 maja 1935 roku, w którym zmianie uległy terminy wyznaczające rok szkolny. Według nowych przepisów rok szkolny trwa od 1 września do 31 sierpnia.³³

Kolejny udokumentowany rok działalności szkoły to rok szkolny 1937/38. Zmieniona została nazwa szkoły, zgodnie z zapisem w Księdze Ocen szkoła w Krężnicy od roku szkolnego 1937/38 to Publiczna Szkoła Powszechna stopnia II z polskim językiem nauczania.

Tabela nr 9

Stopień organizacji Publicznej Szkoły Powszechnej stopnia II w Krężnicy Jarej w roku szkolnym 1937/38 – 1938/39³⁴

Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	Ilość uczniów w poszczególnych oddziałach -stan w dniu 1 X					
		I	II	III	IV	V	VI
1937/38	171	31	31	25	33	31	20
1938/39	180	28	31	32	27	34	28

Księga Ocen zachowania się i postępów w nauce uczniów w roku szkolny 1937/38 zawiera wyniki rocznej klasyfikacji. W wyniku klasyfikacji 137 uczniów otrzymało promocje do wyższej klasy, na drugi rok nauki w klasie dwuletniej przeszło 19 uczniów szóstego oddziału. W tej samej klasie pozostało ogółem 18 uczniów, w tym 3 nieklasyfikowanych.

W kolejnym roku 1938/39 w wyniku klasyfikacji 149 uczniów otrzymało promocje do wyższej klasy, 4 uczniów ukończyło szkołę. W tej samej klasie pozostało ogółem 25 uczniów, w tym 1 nieklasyfikowany.³⁵

Drugim dokumentem zachowanym w Archiwum Szkolnym z roku 1937/38 trzyklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej (przed przemianowaniem) – Publicznej Szkoły Powszechnej II Stopnia (po przemianowaniu), który zachował się, jest Dziennik klasy III. Na początku zamieszczony został tygodniowy rozkład lekcji. Lekcje odbywały się od poniedziałku do soboty, w wymiarze 17 godzin tygodniowo. W klasie III obowiązywały następujące przedmioty: język polski – 5 godzin tygodniowo, arytmetyka – 4 godziny,

³² Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen... 1934/35*

³³ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1935/36*

³⁴ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1937/38 – 1938/39*

³⁵ Tamże

przyroda – geografia – 3 godziny, religia – 2 godziny, rysunek, śpiew – ćwiczenia cielesne, zajęcia praktyczne – po 1 godzinie tygodniowo. Następnie w Dzienniku klasy III znajduje się podział materiału nauczania z poszczególnych przedmiotów na kolejne miesiące. Nauczycielka ucząca w klasie III w roku szk. 1937/38 to Olga Mordarska, religii zaś uczył ks. Łukasz Zezuliński.

W dzienniku znaleźć można adnotacje na temat odległości szkoły od miejsca zamieszkania oraz sposobu w jaki uczeń dociera do szkoły. Wszyscy uczniowie klasy III dostawali się do szkoły pieszo, odległości od miejsca zamieszkania mieszczą się w przedziale od 200 metrów do 3,5 kilometra, przy czym większość uczniów pokonywała odległość od ½ do 1 kilometra.³⁶

Kolejnym dokumentem w Archiwum Szkolnym jest Księga protokołów z lat: 1936/37, 1937/38, 1938/39 i dalej od roku 1945/46 do 1948/49. Przerwa w zapisach nastąpiła w okresie wojny.

Protokół z dnia 24 IX 1937 roku z zebrania Rady Pedagogicznej informuje, iż radzie przewodniczyła Olga Mordarska, inni nauczyciele obecni to Antoni Karwowski i Marian Kaszuba. Na radzie m. in. omówiono plan wychowawczy na rok szkolny 1937/38. Plan ten przybrał następującą postać:

„Klasa I-II: Wdrażanie dzieci do zachowania porządku w ławce i klasie. Współdziałanie dzieci w utrzymywaniu czystości w klasie i szkole. Przyzwyczajanie dzieci do czystości ciała i schludności w ubraniu. Zachowanie się w klasie, na dworze, w kościele. (...) Pomoc ptakom i zwierzętom w zimie. (...) Stosunek dzieci do nauczycieli, rodziców i swoich kolegów. Uczynność i grzeczność. Udział dzieci w urządzeniu uroczystości szkolnych. Budzenie miłości do Polski. Klasa III – IV: Utrzymywanie czystości osobistej. Pomoc w utrzymaniu czystości klasy i szkoły. Dbłość o estetyczny wygląd klasy i szkoły. Współdziałanie i współpraca w uroczystościach urządanych przez szkołę. Spełnianie przyjętych na siebie obowiązków, przez należenie do organizacji znajdujących się na terenie szkoły. Budzenie miłości do Polski. Stosunek do nauczycieli, rodziców i kolegów. Stosunek do zwierząt i ptaków. (...). Klasa V – VI: Przyzwyczajanie do czystości osobistej. Dbłość o czystość w klasie i szkole. Przyzwyczajanie do punktualności i dokładności w pracy. Pomoc wzajemna wobec kolegów i koleżanek. Stosunek do zwierząt i ptaków. Opieka nad nimi w zimie. Branie przez dzieci czynnego udziału w organizacjach uczniowskich znajdujących się na terenie szkoły. Współdziałanie i współpraca w uroczystościach urządanych przez szkołę. Budzenie miłości do Polski”³⁷

³⁶ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Dziennik ... 1937/38*

³⁷ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga protokołów 1937/38*

Rozdział III

Szkoła w Krężnicy Jarej w okresie II wojny światowej

1. Oświata w czasie okupacji hitlerowskiej

Szkolnictwo polskie w czasie okupacji hitlerowskiej stało się obiektem prześladowań ze strony okupanta. W szkołach powszechnych został okrojony program nauczania. Władze niemieckie wydały nakaz niszczenia polskich podręczników szkolnych z zakresu nauk humanistycznych. Niszczono i palono zbiory bibliotek, urządzenia gabinetów szkolnych oraz gabinetów naukowych. Organy władzy w instrukcjach zalecały, aby nie pojawiały się nazwy: Polska, państwo polskie. Wydawano drobniagowo sformułowane nakazy usuwania zewsząd polskich emblematów narodowych, niszczenia dzieł sztuki o treści narodowej lub związanych z historią Polski, a także portretów polskich postaci historycznych.³⁸

10 stycznia 1940 roku ukazało się zarządzenie władz, nakazujące wycofanie ze szkół podręczników do historii, geografii, języka polskiego oraz takich pomocy naukowych jak: mapy geograficzne i historyczne, globusy, ilustracje szkolne, portrety pisarzy i bohaterów narodowych, a także śpiewniki. Kolejne zarządzenie wydane 29 stycznia nakazywało zwolnienie od 1 lutego 1940 r. 40% nauczycieli zatrudnionych w szkołach powszechnych.³⁹

Redukcja liczby nauczycieli oraz ich aresztowania i akcje wysiedleńczo – pacyfikacyjne doprowadziły do dalszego ograniczenia szkolnictwa polskiego. W czasie II wojny światowej w jednym powiecie województwa lubelskiego było średnio 16 aresztowań nauczycieli. Skutkiem zmniejszenia kadry nauczycielskiej był wzrost obciążenia pedagogów. Według zaleceń władz okupacyjnych na jednego nauczyciela powinno przypadać od 70 do 100 uczniów. Ponadto ograniczono liczbę godzin przeznaczonych na realizację zredukowanego programu nauczania.⁴⁰

³⁸ Józef Buszko, *Historia Polski 1864 – 1948*, Warszawa 1984, s.372.

³⁹ Józef Kasperek, *Konspiracyjny ruch ludowy na Lubelszczyźnie 1939 – 1944*, Warszawa 1988, s. 40.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 41.

2. Organizacja szkolnictwa w Krężnicy Jarej w latach 1939/40 – 1944/45

Na podstawie Księgi Ocen uczniów w roku szkolnym 1939/40 stwierdzić można, iż w roku, w którym wybuchła wojna, naukę rozpoczęto dnia 22 września. Od tego momentu w dokumentach nie pojawia się pieczęć szkoły, aż do roku 1943/44 włącznie. W roku 1944/45 znowu pojawia się w arkuszach pieczęć z wizerunkiem orła w koronie, ale tylko na dwa lata – w dokumentach z 1946/47 roku na pieczęci widnieje orzeł bez korony.

Stopień organizacji Publicznej Szkoły Powszechnej II Stopnia w Krężnicy Jarej w okresie II wojny światowej pokazuje tabela. W tabeli nie ma danych z roku 1943/44, ponieważ w Archiwum Szkolnym nie zachowały się dokumenty z tego okresu.

Tabela nr 10

Stopień organizacji Publicznej Szkoły Powszechnej II Stopnia w Krężnicy Jarej w latach 1939/40 – 1942/43, 1944/45⁴¹

Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	Ilość uczniów w poszczególnych klasach -stan w dniu 1 X					
		I	II	III	IV	V	VI
1939/40	143	14	26	32	27	21	23
1940/41	153	26	22	28	26	22	29
1941/42	141	25	25	24	20	24	23
1942/43	133	19	28	32	17	17	20
1944/45	151	39	18	21	34	16	23

Księga Ocen z roku 1939/40 podaje liczbę dzieci w całym rejonie szkolnym – obowiązanych do uczęszczania do szkoły: klasa I – 20, klasa II – 32, kl. III – 34, kl. IV – 29, V – 26, VI – 27, razem – 168. Faktycznie zapisało się z początkiem roku szkolnego: klasa I – 14, klasa II – 26, klasa III – 32, klasa IV – 27, klasa V – 21, klasa VI – 23, razem – 143. Uczęszczało do końca roku: kl. I – 10, kl. II – 20, kl. III – 26, kl. IV – 18, klasa V – 16, klasa VI – 11, razem 101 uczniów. W wyniku klasyfikacji promowano do wyższej klasy 85 uczniów, pozostało w tej samej klasie 17 uczniów.⁴²

⁴¹ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księgi Ocen sprawowania i postępów w nauce uczniów w roku szkolnym 1939/40, 1942/43 – 1944/45*

⁴² Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen 1939/40*

Z powyższych danych wynika, że w porównaniu do ogólnej liczby uczniów podlegających obowiązkowi szkolnemu, zapisanych do szkoły zostało 85%, z liczby tej do końca roku uczęszczało jedynie 70% uczniów.

Na podstawie dokumentów stwierdzić można, iż uczniów nieklasyfikowanych było odpowiednio: w kl. I – 1, w kl. II – 5, w kl. III – 1, w kl. IV – 8. Wszyscy ci uczniowie niesklasyfikowani z powodu nieuczęszczania do szkoły, przy czym w przypadku jednego ucznia podana jest konkretna data zaprzestania uczęszczania do szkoły, tj. 1 kwietnia. W klasie V w rubryce uwagi znalazły się zapisy o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły od 1 kwietnia 1940 roku 3 dziewcząt i 1 chłopca, 1 chłopiec zaprzestał uczęszczania 4 maja 1940r. Jeśli chodzi o klasę VI jest adnotacja o nieuczęszczaniu od 1 kwietnia dwóch uczennic, a od 1 stycznia 1940 r. jednej uczennicy. Uczniowie ci byli nieklasyfikowani – w obu klasach V i VI - 8 osób, zaś dodatkowo, bez wpisu podającego przyczynę, niesklasyfikowanych było dziewięcioro uczniów klasy VI. Wynika z tego, że w roku szkolnym 1939/40 nieklasyfikowanych było trzydzieścioro dwoje uczniów. Wiadomo, że dwadzieścioro troje z nich zaprzestało chodzenia do szkoły.⁴³

W pierwszym roku szkolnym przypadającym na okres okupacji kierownikiem szkoły i opiekunem klas: III, V i VI był Antoni Kobus. Opiekunem klas: I i II oraz IV była Olga Mordarska. Szkoła borykała się zapewne z trudnościami kadrowymi, skoro jednemu nauczycielowi podlegały teraz trzy klasy.

Ze wspomnień pana Antoniego Obarę: „W czasie okupacji w szkole uczyło czworo nauczycieli. Byli oni opłacani przez rodziców, gdyż pensji nie otrzymywali. Już w czasie wojny podjęła pracę w szkole pani Eugenia Rachwalska, która kierowała szkołą do 1972 roku”⁴⁴

W dokumentach z Archiwum Szkolnego dotyczących okresu okupacji nie znaleziono nazwiska Eugenii Rachwalskiej, pojawia się ono w roku 1945/46.

W pierwszym roku wojny uczniowie mieli w szkole następujące przedmioty: w klasie I, II, – religia, język polski, arytmetyka geometrią, rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew, ćwiczenia cielesne, w klasie III doszła geografia i nauka o przyrodzie – zajęcia połączone, jedna ocena, od klasy V geografia i nauka o przyrodzie jako osobne przedmioty, osobne oceny. W żadnej z klas nie uczono historii.⁴⁵

Funkcjonowanie szkoły w roku szkolnym 1940/41 dokumentuje Księga Ocen sprawowania się i postępów w nauce uczniów. Na jej podstawie stwierdzić można, że

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ Cyt. *Kajet...*

⁴⁵ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen...1939/40*

w szkole nie uczono historii i geografii. Kierownikiem szkoły nadal był Antoni Kobus, pracę w Krężnicy kontynuowała także Olga Mordarska. Szkołę ukończyło czworo uczniów.⁴⁶

Dobrze udokumentowany jest kolejny rok szkolny przypadający na okres okupacji hitlerowskiej – rok 1941/42. Obowiązywały nowe dwujęzyczne dokumenty szkolne. Arkusze ocen i dzienniki lekcyjne zostały wydrukowane w języku niemieckim i polskim. Księga Ocen sprawowania i postępów w nauce uczniów to „Mensur – Buch uber die Führung und Unterrichtsfortschritte”. W roku tym szkołę ukończyło siedmioro uczniów.⁴⁷

W dalszym ciągu kierownikiem był Antoni Kobus. Opiekunowie klas to: klasy I, II i IV – Olga Mordarska, klasy III, V i VI - Antoni Kobus. W arkuszach znaleźć można także podpis ks. Józefa Frankowskiego, który uczył w szkole religii. Przedmioty szkolne to: w kl. I, II – religia, język polski, arytmetyka z geometrią, rysunki, zajęcia praktyczne, śpiew, ćwiczenia cielesne, w klasie III doszła nauka o przyrodzie, a w IV roboty kobiece.

W kolejnym roku 1942/43 nie zmienia się kierownik szkoły, uczą ci sami nauczyciele, dokumenty szkolne w dalszym ciągu dwujęzyczne. Szkołę ukończyło siedmioro uczniów.⁴⁸

W roku 1944/45 wprowadzono nowe księgi ocen, arkusze drukowane były tylko w języku polskim. Szkołę ukończyło sześcioro uczniów. Pracę w Krężnicy rozpoczęły dwie nauczycielki – Jadwiga Muszyńska i Regina Orłowska. Każda z nauczycielek miała pod swoją opieką dwie klasy, podobnie jak kierownik szkoły Antoni Kobus.⁴⁹

Antoni Kobus jeszcze tylko rok pracował w miejscowej szkole, w 1946 roku wyjechał z Krężnicy Jarej.⁵⁰

⁴⁶ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1940/41*

⁴⁷ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1941/42*

⁴⁸ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1942/43*

⁴⁹ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga Ocen ... 1944/45*

⁵⁰ Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej: *Księga protokołów 1945/46*

Zakończenie

Oświata w Krężnicy Jarej ma wieloletnią tradycję. Szkoła funkcjonowała bez znaczących przerw od momentu odzyskania niepodległości – dokumentują to źródła zachowane w Archiwum Szkolnym. Pomimo trudności, jakie napotymano zarówno w okresie międzywojennym – brak budynku szkolnego, niewielu nauczycieli, jak i w czasie wojny, kiedy władze okupacyjne prześladowały nauczycieli, tępiły wszelkie przejawy polskości – zakazano nauczania historii, geografii Polski – nauczyciele z zaangażowaniem realizowali wyznaczone cele. Dowodem tego jest fakt, iż systematycznie podnoszono poziom organizacji szkoły – najpierw była to szkoła dwuklasowa, następnie trzyklasowa, a po przemianowaniu w roku 1937/38 Szkoła Powszechna II Stopnia. Do najbardziej zasłużonych i wytrwałych nauczycieli należy zaliczyć wieloletnią kierowniczkę szkoły Marię Bielaszkę, Olgę Mordarską, kierownika szkoły z czasów wojny i okupacji – Antoniego Kobusa, a także ks. Józefa Frankowskiego.

Budzenie miłości do Polski zapisane w programie wychowawczym przedwojennej szkoły w Krężnicy Jarej, powiodło się ówczesnym pedagogom. Uczeń szkoły - Krzysztof Goliński - kilka lat później potwierdził, że Bóg, Honor i Ojczyzna to najbliższe mu wartości. Te trzy słowa widnieją także na sztandarze, który szkoła otrzymała w 1996r., w dniu nadania jej imienia „Żołnierzy – Bohaterów Armii Krajowej”.

Bibliografia

I ŹRÓDŁA ARCHIWALNE W ZBIORACH SZKOŁY

1. *Metryka Szkolna Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej, Roczniki 1910 – 1921.*
2. *Księgi Główne Ocen Postępów Uczniów w Naukach z lat 1929 – 1945.*
3. *Dziennik klasy III na rok szkolny 1937/38.*
4. *Księga protokołów 1936/37 – 1948/49.*

II OPRACOWANIA

1. Buszko J., *Historia Polski 1864 – 1948*, Warszawa 1984.
2. Caban I., *Ludzie lubelskiego okręgu Armii Krajowej*, Lublin 1995.
3. Doroszewski J., *Szkolnictwo miasta Lublina w latach 1918 – 1939*, Lublin 2004.
4. Fajowski J., Religia J., *Zbrodnie hitlerowskie na wsi polskiej 1939-1945*, Warszawa 1981.
5. Garbowska W., *Szkolnictwo powszechne w Polsce w latach 1932- 1939*, Wrocław 1976.
6. Hirsz Z. J., *Miejsca walk i męczeństwa w powiecie lubelskim 1939-1944*, Lublin 1974.
7. Kasperek J., *Konspiracyjny ruch ludowy na Lubelszczyźnie 1939 – 1944*, Warszawa 1988.
8. Kowalczyk J., *Jak kamienie przez Boga rzucone na szaniec*, Dziennik Związkowy, 22-24 VII, Chicago 1994.
9. Siemion L., *Lubelszczyzna w latach okupacji hitlerowskiej*, Lublin 1977
10. Sikirycki I., *Siedmiu nieobecnych*, Łódź 1970.

III ANEKS

1. Pieczęć Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej z roku 1929/30.
2. Wpis ucznia Krzysztofa Golińskiego w pierwszej metryce szkolnej
- z roku 1927/28.
3. Uczniowie przed budynkiem Szkoły Powszechnej II Stopnia
w Krężnicy Jarej – zdjęcie z 1937 roku.
4. Uczniowie obok budynku Szkoły Powszechnej II Stopnia
w Krężnicy Jarej – zdjęcie z 1941 roku.
5. Uczniowie na wycieczce szkolnej w Lublinie – zdjęcie z 1945
roku.
6. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1926/27
7. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1926/27
8. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1929/30
9. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1930/31
10. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1931/32
11. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1931/32
12. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1933/34
13. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1934/35
14. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1937/38
15. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1938/39
16. Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1942/43

Aneks nr 1

Pieczęć Szkoły Powszechnej w Krężnicy Jarej z roku 1929/30.

Źródło:

Cyt. A. Szk. w Krężnicy Jarej, *Księga Główna...z roku szkolnego 1929/30.*

Aneks nr 2

Wpis ucznia Krzysztofa Golińskiego w pierwszej metryce szkolnej z roku 1927/28

5	Goliński Krzysztof	m.	1927 19. III. Kreżnice Jarej	Pr. k	Kreżnica Jarej	aj.	Goliński Stanisław	Kreżnica Jarej
---	-----------------------	----	---------------------------------------	-------	-------------------	-----	-----------------------	-------------------

19	1							
1927/28		I						
1928/29		II						
1929/30		III						
1930/31		IV	Siemowitów im. Jędrzejskiego					
19	1		in Sublime					
19	1							
19	1							
1927/28								

Młynie
MISALNY
t. r. 1902/11/2
21

Źródło:

Cyt. A. Szk. w Kreżnicy Jarej, *Metryka Szkolna Szkoły Powszechnej w Kreżnicy Jarej, Roczniki 1910 - 1921*

Aneks nr 3

Uczniowie przed budynkiem Szkoły Powszechnej II Stopnia w Krężnicy Jarej –
zdjęcie z 1937 roku

Źródło:

Fotografia ze zbiorów prywatnych p. Jolanty Kwiecień

Aneks nr 4

Uczniowie obok budynku Szkoły Powszechnej II Stopnia w Krężnicy Jarej –
zdjęcie z 1941 roku

Źródło:

Fotografia ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 5

Uczniowie na wycieczce szkolnej w Lublinie, po prawej stronie nauczycielka Eugenia Rachwalska – zdjęcie z 1945 roku

Źródło:

Fotografia ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 6

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1926/27

Szkoła Powszechna ^{2⁴} -klasowa *koedukacyjna* w *Krzewicy Janiej*
 Gm. *Niedzwieca* powiat *Lubelski* wojew. *Lubelskie*
 Oddział *piętnasty* rocznik *-*

№ Ks Głów. *83*

Rok szkolny 1926/27

WYKAZ POSTĘPÓW W NAUKACH

Jeremiakówna Stanisława urodzona dnia *22 października 1916*
 w *Krzewicy*, w wojew. *Lubelskie*, religii *Polno-katol.*
 obrządku *-*, rozpoczawszy naukę szkolną w roku szk. *1926/27*
 uczęszcza do szkoły tutejszej od *-*

Rok szkolny 1926/27		I półrocz:	II półrocz:
Sprawowanie:		<i>Bardzo dobrze</i>	
Pilność:		<i>Bardzo dobrze</i>	
Postęp w naukach:	w nauce religii:	<i>dobry</i>	
	w języku polskim:	<i>dobry</i>	
	w języku <i>-</i> :		
Postęp w poszczególnych przedmiotach:	w rachunkach z geometrią:	<i>dostateczny</i>	
	w przyrodzie:	<i>dostateczny</i>	
	w geografii:		
	w historii:		
	w rysunkach:	<i>dostateczny</i>	
	w robotach:	<i>dostateczny</i>	
	w śpiewie:	<i>dostateczny</i>	
w grach i w gimnastyce:		<i>dostateczny</i>	
Liczba opuszczonych i uspraw. dni szkolnych: / nienspr.		<i>+</i>	
Podpis ojca, matki lub opiekuna:		<i>Aniela Pizniak</i>	

Ostateczny wynik postępu z końcem roku szkolnego.

Na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej przechodzi do oddziału *drugiego*
 pozostaje w oddziale *-*

w *Krzewicy Janiej* dnia *22 czerwca* 1927 r.
 Kierownik szkoły: *[Signature]* (pieczęć) Wychowawca: *B. Francowa*

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Zofii Czobot

Aneks nr 7

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1926/27

Szkoła Powszechna 2⁴ klasowa Kościszajnia w Krezinie Jani
 Gm. Wiedźwica powiat lubelski wojew. lubelskie
 Oddział II rocznik

N^o Ks Gł^ow. 44 Rok szkolny 1926/27

WYKAZ POSTĘPÓW W NAUKACH

Górka Jan urodzony dnia 13 maja 1917 r.
 w Krezinie Jani, w wojew. lubelskim, religii rymu-kat
 obrządku, rozpocząwszy naukę szkolną w roku szk. 1920
 uczęszcza do szkoły tutejszej od sw. świąt 1923

Rok szkolny 1926/27		I półrocze:	II półrocze:
Sprawowanie:		<u>dobre</u>	<u>dobre</u>
Pilność:		<u>dobra</u>	<u>dobra</u>
Postęp w naukach:	w nauce religii:	<u>dostateczny</u>	<u>dostateczny</u>
	w języku polskim:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w języku	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w przyrodzie:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
w geografii:			
w historii:			
w rysunkach:	<u>dostateczny</u>	<u>dobry</u>	
w robotach:	<u>dostateczny</u>	<u>dobry</u>	
w śpiewie:	<u>dostateczny</u>	<u>dostateczny</u>	
w grach i w gimnastyce:	<u>dostateczny</u>	<u>dobry</u>	
Liczba opuszczonych uspraw. dni szkolnych: nieuspr.		<u>1</u>	<u>0</u>
Podpis ojca, matki lub opiekuna:		<u>Górka Ludwik</u>	

Ostateczny wynik postępu z końcem roku szkolnego.

Na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej przechodzi do oddziału trzeciego
 pozostaje w oddziale

w Krezinie Jani dnia 26 czerwca 1927 r.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Zofii Czobot

Aneks nr 8

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1929/30

w Krzemicy Jaraj (powiat: lubelski)
Nr. 94 Rok szkolny 1929/30

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Górka Jaraj

urodzony dnia 13 maja 1916 r. w Krzemicy Jaraj
(powiat: lubelski), regji (wyznania) rym-kat.
uczeń oddziału czwartego (rocznik drugi)

otrzymuje za rok szkolny 29/30 stopnie następujące:

ze sprawowania się	<u>bardzo dobry</u>
z nauki religji	<u>bardzo dobry</u>
„ „ języka polskiego	<u>dostateczny</u>
„ „ języka	
„ „ rachunków z geometrią	<u>dobry</u>
„ „ przyrody	<u>dobry</u>
„ „ geografji	<u>dobry</u>
„ „ historii	<u>dobry</u>
„ „ rysunków	<u>dobry</u>
„ „ robót ręcznych	<u>bardzo dobry</u>
„ „ śpiewu	<u>dobry</u>
„ „ ćwiczeń cielesnych	<u>bardzo dobry</u>
„ „ robót kobiecych	

Liczba opuszczonych godzin szkolnych 92, z czego nie usprawiedliwiono 1.
Liczba spóźnień 1, z czego nie usprawiedliwiono 1.

Wynik ogólny dobry

Krzemicy Jaraj dnia 28 czerwca 1930 r.
Antoni Kozłowski
dyrektor szkoły
Piechura Wilhelm
Kierownik szkoły

Drukarnia Państwowa Nr. 40131 24.11.28 100.000. Świadectwo szkolne dla szkół powszechnych 1 i 2-klasowych (P. S.) Cena 13 gr.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Zofii Czobot

Aneks nr 9

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1930/31

Dzice-klasowa Publiczna Szkoła Powszechna

w Krzyszczynie Jarzy (powiat: lubelski)

Nr. 110 Rok szkolny 1930/31

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Dymniakówna Stanisława

urodzona dnia 7 stycznia 1921 r. w Krzyszczynie Jarzy
(powiat: lubelski), religii (wyznania) rym. kat.
uczenia oddziału czwartego (rocznik drugi)

otrzymuje za rok szkolny 1930/31 stopnie następujące:

ze sprawowania się	<u>bardzo dobry</u>
z nauki religii	<u>dobry</u>
„ „ języka polskiego	<u>dobry</u>
„ „ języka	
„ „ rachunków z geometrją	<u>bardzo dobry</u>
„ „ przyrody	<u>bardzo dobry</u>
„ „ geografji	<u>bardzo dobry</u>
„ „ historii	<u>bardzo dobry</u>
„ „ rysunków	<u>dobry</u>
„ „ robót ręcznych	<u>dobry</u>
„ „ śpiewu	<u>bardzo dobry</u>
„ „ ćwiczeń cieleśnych	<u>bardzo dobry</u>
„ „ robót kobiecych	<u>dobry</u>
„ „	

Liczba opuszczonych godzin szkolnych 0, z czego nie usprawiedliwiono 1.
Liczba spóźnień 1, z czego nie usprawiedliwiono 1.

Wynik ogólny bardzo dobry

w Krzyszczynie Jarzy, dnia 27 czerwca 1931 r.

Truchanowa Henryka Truchanowa Wilhelma

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Zofii Czobot

Aneks nr 10

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1931/32

Dziew -klasowa Publiczna Szkoła Powszechna

w *Grzmińcu Jarzy* (powiat: *lubelski*)

Nr. *84* Rok szkolny *1931/32*

ŚWIADECTWO SZKOLNE

urodzony dnia *12 kwietnia* 19*11* r. w *Grzmińcu Jarzy*
(powiat: *lubelski*) i religii (wyznania) *rzymsko-kat.*
uczeń oddziału *trzeciego* (rocznik *8*)
otrzymuje za rok szkolny *1931/32* stopnie następujące:

ze sprawowania się	<i>bardzo dobry</i> 5
z nauki religii	<i>dobry</i> 4
" " języka polskiego	<i>dostateczny</i> 3
" " języka	<i>dobry</i> 4
" " rachunkow z geometrią	<i>dobry</i> 4
" " przyrody	<i>dostateczny</i> 3
" " geografii	<i>dobry</i> 4
" " historii	<i>dostateczny</i> 3
" " rysunków	<i>dostateczny</i> 3
" " robót ręcznych	<i>dostateczny</i> 3
" " śpiewu	<i>dostateczny</i> 3
" " ćwiczeń cielesnych	<i>bardzo dobry</i> 5
" " robót kobiecych	
" "	

Liczba opuszczonych godzin szkolnych *1* z czego nie usprawiedliwiono *1*
Liczba spóźnień *1* z czego nie usprawiedliwiono *1*

Wynik ogólny *dobry*

w *Grzmińcu Jarzy* dnia *12 czerwca* 19*32* r.

Richardowa Kuzgala *Richardowa Kuzgala*
Opiekun oddziału Kierownik szkoły

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 11

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1931/32

Duru -klasowa Publiczna Szkoła Powszechna

w *Kreżnicy Jarzy* (powiat: *lubelski*)

Nr. *131* Rok szkolny *1931/32*

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Juzymiakówca Stanisława

urodzona dnia *22 października* 19*19* r. w *Kreżnicy Jarzy*
(powiat: *lubelski*), reli (wyznania) *rym. kat.*
uczenia oddziału *piątego* (rocznik *pierwszy*)

otrzymuje za rok szkolny *1932* stopnie następujące:

ze sprawowania się	<i>bardzo dobry</i>
z nauki religji	<i>bardzo dobry</i>
" " języka polskiego	<i>bardzo dobry</i>
" " języka	
" " rachunków z geometrią	<i>bardzo dobry</i>
" " przyrody	<i>dobry</i>
" " geografji	<i>dobry</i>
" " historii	<i>dobry</i>
" " rysunków	<i>dobry</i>
" " robót ręcznych	<i>dobry</i>
" " śpiewu	<i>bardzo dobry</i>
" " ćwiczeń cielesnych	<i>bardzo dobry</i>
" " robót kobiecych	
" "	

Liczba opuszczonych godzin szkolnych z czego nie usprawiedliwiono *9*

Liczba spóźnień *1* z cze nie usprawiedliwiono *1*

Wynik ogólny *bardzo dobry*

w *Kreżnicy Jarzy* dnia *8 czerwca* 19*32* r.

Piechurowa Henryka *Piechurowa Henryka*

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Zofii Czobot

Aneks nr 13

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1934/35

Graj -klasowa Publiczna Szkoła Powszechna
w Mieście Górej (powiat: lubelski).

Nr 26 Rok szkolny 1934 / 35

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Sielko Anna
urodzona dnia 2 stycznia 1923 r. w Mieście Górej
(powiat: lubelski), religii (wyznania) rzymsko-kat.
uczeń oddziału czwarty otrzymuje za rok szkolny 1934 / 35
stopnie następujące:

ze sprawowania się	<u>bardzo dobry</u>
z nauki religji	<u>bardzo dobry</u>
" " języka polskiego	<u>dostateczny</u>
" " języka
" " rachunków z geometrią	<u>dostateczny</u>
" " przyrody,	z przyrody żywej	<u>dostateczny</u>
a mianowicie:	z fizyki i chemji
	z higieny
" " geografji i nauki o Polsce współczesnej	<u>dostateczny</u>
" " historii
" " rysunków	<u>dostateczny</u>
" " robót ręcznych
" " śpiewu	<u>dobry</u>
" " ćwiczeń cielesnych	<u>dobry</u>
" " robót kobiecych	<u>dobry</u>
" "

Liczba opuszczonych godzin szkolnych 30, z czego nie usprawiedliwiono

Liczba spóźnień, z czego nie usprawiedliwiono

Wynik ogólny dobry

W Mieście Górej dnia 15 czerwca 1935 r.

Anna Sielko Opiekun oddziału Anna Sielko Kierown. szkoły

Drukarnia Państwowa Nr 736/6. 11.XII.34. 50000. Świadectwa dla szkół powszechnych 3, 4 i 5-klasowych (P. 2). Cena 8 gr.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 14

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1937/38

WO
2)
Lublin

ŚWIADECTWO SZKOŁY POWSZECHNEJ

Gierko Jar
(nazwisko i imię)

urodzony dnia *Amara* 1929 r. w *Krzynicy Jar*
powiatu *Lubelskiego* religii (wyznania) *rymsko-kat.*
uczęszczał do klasy *drugiej* i otrzymał
za rok szkolny 1937/38 oceny następujące:

sprawowanie	<i>bardzo dobry</i>
religia	<i>dobry</i>
język polski	<i>dobry</i>
język	
historia	
geografia	
nauka o przyrodzie	
arytmetyka z geometrią	<i>dobry</i>
rysunki	<i>dobry</i>
zajęcia praktyczne	<i>dobry</i>
śpiew	<i>dobry</i>
ćwiczenia cielesne	<i>bardzo dobry</i>

Opuścił dni szkolnych *7* w tym nie usprawiedliwiono

Na tej podstawie *przechodzi do klasy trzeciej.*

Publiczna Szkoła Powszechna stopnia drugiego.

Nr *25* im. *Kasubal*

w *Krzynicy Jar* (powiat *Lublin*)
dnia *21 czerwca* 1938 r.

Nr *25*
Opiekun *Kasubal* kierownik Szkoły *Kasubal*

Skala ocen: *bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.*

Siga. P. 10.
Drukarnia Państwowa nr 99140. Cena 8 gr.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 15

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1938/39

ŚWIADECTWO SZKOŁY POWSZECHNEJ

Kubicka Janina
(nazwisko i imię)

urodzona dnia *30 września* 19*25* r. w *Kieżminy Maryj*,
powiatu *lubelskiego*, religii (wyznania) *rzym.-Kat.*
uczęszczała do klasy *trzeciej rok drugi* i otrzymała
za rok szkolny 19*38/39* oceny następujące:

sprawowanie	<i>bardzo dobry</i>
religia	<i>dobry</i>
język polski	<i>dostateczny</i>
język	<i>—</i>
historia	<i>dostateczny</i>
geografia	<i>dostateczny</i>
nauka o przyrodzie	<i>dostateczny</i>
arytmetyka z geometrią	<i>dostateczny</i>
rysunki	<i>dobry</i>
zajęcia praktyczne	<i>bardzo dobry</i>
śpiew	<i>dostateczny</i>
ćwiczenia cielesne	<i>dobry</i>

Opuściła dni szkolnych *38*, w tym nie usprawiedliwiono *13*.

Na tej podstawie *ukończyła szkołę powszechną stopnia*
drugiego

Publiczna Szkoła Powszechna stopnia *drugiego*

Nr *—* im. *—*

w *Kieżminy Maryj* (powiat *Lublin*)
dnia *21 września* 19*39* r.

Nr *11.*
Kamrowski Witold Opiekun klasy
Jeleńska Hania Kierowniczka Szkoły

Skala ocen: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Sign. P. 10.
Drukarnia Państwowa nr 99140. Cena 8 gr.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch

Aneks nr 16

Świadectwo szkolne z roku szkolnego 1942/43

GENERALGOVERNEMENT

3-klasige öffentliche polnische Volksschule Nr. 131.
 -klasowa polska publiczna szkoła powszechna

in w *Krzyszów Jarej* Kreis *Sublin*
 Nr. *1* powiat

Schuljahr *1942/43*
 Rok szkolny

SCHUL - ENTLASSUNGSZEUGNIS
ŚWIADECTWO
UKOŃCZENIA SZKOŁY POWSZECHNEJ

Bielak Jan

geboren den *1929* in *Krzyszów Jarej*
 urodził dnia *1929* w *Krzyszów Jarej*
 Kreis *Sublin* Konfession *rzym. kat.*
 powiat wyznania

besuchte die *3* klassige Volksschule vom *1* *1936*
 uczęszczał do *3* klasowej szkoły powszecznej od *1* *1936*
 bis *3* *1943* in *Sublin* mit nachstehendem Zeugnis aus der *3* Klasse entlassen worden:
 do *3* *1943* w *Sublin* w ukończeniu *3* klasy opuścił szkołę z następującym świadectwem:

Betragen <i>gut</i>	sprawowanie
Religion <i>gut</i>	religia <i>dostateczny</i>
Polnische Sprache <i>genügend</i>	język polski <i>dostateczny</i>
Sprache	język
Naturkunde <i>genügend</i>	nauka o przyrodzie <i>dostateczny</i>
Rechnen u. Raumlehre <i>gut</i>	arytmetyka z geometrią <i>dobry</i>
Zeichnen <i>genügend</i>	rysunki <i>dostateczny</i>
Werkunterricht <i>gut</i>	zajęcia praktyczne <i>dobry</i>
Gesang <i>gut</i>	śpiew <i>dobry</i>
Leibesübungen <i>genügend</i>	ćwiczenia cielesne <i>dostateczny</i>
Weibliche Handarbeiten	roboty kobiece

Versäumte Stunden *33* davon unentschuldig
 Opuszczonych godzin nieusprawiedliwionych

Bemerkungen
 Uwagi

Wojcieszka Jara den *3* *1943*
 dnia *3* *1943*

M. Polny Klassenlehrer — opiekun klasy
M. Polny Schulleiter — kierownik szkoły

Urteile: sehr gut, gut, genügend, nicht genügend.
 Skala ocen: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Staatsdruckerei Warschau — Nr. 3383-41. Sign. V. 2.

Źródło:

Świadectwo ze zbiorów prywatnych p. Grażyny Boruch